

מנחם כהן ז"ל – איש הפלי"ם

מפי יוחאי בן-נון ז"ל ביום השלושים

בשעה 8 בבוקר אור ליום ה – 8 באפריל 1924 נולד מנחם בתל-אביב.
בשעה 8 בבוקר אור ליום ה- 4 באוקטובר 1981, בשנתו ה- 57 נעצמו עיניו.

את ניחוח הפרדסים שאף הפעוט מנחם עוד בבאר יעקב לשם עברה המשפחה, כאשר האב, ממתנדבי הגדוד העברי האמריקאי במלחמת העולם הראשונה, מצא את פרנסתו במפקדת הצבא הבריטי במושבה זו.

ושוב מתגוררת המשפחה בשכונת דרום תל-אביב. תחילה בנוה צדק, ואחריה ברח' הקונגרס בצריף בן חדר אחד עם מטבח מאולתר ומרפסת הנושקת פרדס גדול.

תחנתה הבאה של המשפחה היא קנטרה עיר הגבול ליד תעלת סואץ, לשם נשלח האב מטעם הסוכנות היהודית להקביל פני תיירים יהודים הבאים ברכבת ממצרים לארץ ישראל, בתקווה לשכנעם להשתקע בארץ הקודש. שם על גדות התעלה, יושב הילד בן השמונה, מנחם, ועיניו זוללות את דמויות הספנים הערבים החסונים, את ספינות הגרר, ואת שלל האוניות החולפות לאטן בתעלה אל עבר שני הימים. אוזניו הרגישות גומעות בשקיקה את הצללים הערבים של משק הגלים הזעירים בדפנות הבטון של התעלה, של צופרי הגוררות הנענים בתשובה לשופרי האוניות, של קריאות הספנים ושל המיית הרוח בענפי הפואנציאנה של העיירה. אולי אז באותה שהות של פחות משנה בקנטרה, נזרע במנחם זרע אהבת הים, ונפשו כבר ערגה אל הים הגדול לשם שטו האוניות שחלפו על פניו.

בשנות השלושים המוקדמות מעתיקה המשפחה את מקומה אל כפר אביחיל שזה עתה נוסד על ידי הגדוד העברי האמריקאי.

על מגרש חול ריק מוקם צריף ואל בין קירותיו החשופים מתכנסת המשפחה. שוב התחלה מבראשית. האב עובד בצרכניה ומטפל בכל עסקי הציבור של המושב החדש. האם, האחיות שרה, ומנחם בן העשר מכוונים בטוריות את המים הזורמים בצלחות עצי הפרדס הצעיר. השנים הראשונות באביחיל היו שנות מצוקה. מלריה וטיפוס הבטן, כאשר הילדים מאושפזים חליפות בבתי חולים וחוזרים אל שגרת החיים הקשה.

כבר בשחר נערותו של הילד המתבגר נקשרו יחסים חמים ומיוחדים בינו לבין אמו. בעדינות וברגישות היטה הילד שכם במשא עבודות הבית והפרדס.

כישרונותיו המוזיקליים של מנחם היו שם דבר בכפר. וכשייסד אדון מדליה, מבכירי המורים של כפר הנוער מאיר שפיה תזמורת מנדולינות באביחיל, היה מנחם מראשוני פורטיה. במהירות הגיע לשליטה בכלי, וצליליו הערבים הנעימו את ערביהם של תושבי הכפר.

'שוברט' כינו אותו, והקצב של הכפר היה עוצר בו כשחלף מנחם הקטן עם תיק המנדולינה וקורא: "קום-א-הער שוברט, שפיל מיר עפעס, איך וועל דיר גיבן א סך ביינער, די מאמע זול דיר קוכן א – גוטה יויך" [בו הנה שוברט, בוא נגן לי קצת ואתן לך הרבה עצמות כדי שאמא שלך תבשל לך מרק טוב].

באותם ימים הגיע לכפר כנר מעולה, עולה חדש מרוסיה שהתחיל לתת לפרנסתו שעורים בכינור לילדי הסביבה. מנחם הסתער על הכלי החדש בלהיטות, אך לאחר מספר חודשים נאלץ לנטוש כי אותה חצי הלירה לחודש דמי הלימוד לא נמצאה בצרור הנקוב של המשפחה.

בדרכו האופיינית בלע מנחם את צערו בשקט וללא תלונה. ושוב, כאשר התקיים קונצרט לכינור בעיר הסמוכה, ונפשו של הנער ערגה להאזין לצלילים האהובים, לא מלא בו לבו לבקש את העשרה גרוש – מחיר הכרטיס שנדרש. כשנודע ליפיה האם לאחר מעשה על דבר הקונצרט, וכשאלה אותו: "מדוע לא בקשת ממני כסף לקונצרט?" ענה לה בפשטות, "ידעתי שאין כסף ולא רציתי להעמידך בצער הסירוב".

בשנת 1940 מגיעה לאביחיל מנתניה משפחת ניצן על שלושת ילדיה, וידידות חמה מתפתחת בין הנער מנחם והבת חומת העין, אביגיל. הקשר נמשך ומעמיק דרך לימודיה של אביגיל בחוות הלימוד בתלפיות ודרך שלוש שנותיה בקיבוץ בית קשת שבגליל התחתון.

מנחם אינו משלים את למודי ביה"ס התיכון, ובהיותו בן 16 הוא עובר לתל-אביב ללמוד מלאכה – מלאכת המכונאות במוסך אגד.

לאחר שנה, בשלהי 1941 בהיותו בן 17, מתגייס מנחם לפלמ"ח, לפלוגה ג'. הימים ימי מלחמת העולם השנייה. הפלמחניקים עובדים במשקים, מתאמנים בסתר, ועורכם מסעות עם מקלות קפ"פ. בחורים אחרים מתגייסים ומשרתים בבריגאדה העברית, בצי הבריטי ובחיל האוויר המלכותי. הים קורא למנחם, והוא משיח את לבו לאמו ומביע את רצונו להתגייס לצי הבריטי. האם בביקורה בבסיסו בקיבוץ חניתה פוגשת באורי יפה מפקד הפלוגה. בשיחה שמתגלגלת מספרת יפיה לאורי על מאוויי בנה ורצונו להתגייס לצי המלכותי. עונה לה אורי בפשטות האופיינית לו: "מנחם יהיה בצי כאשר יהיה לנו צי עברי משלנו". תקופה קצרה אחרי שיחה זאת מוקמת 'המחלקה הימית', לימים 'הפלוגה הימית של הפלי"ם'. מנחם כמובן מצטרף לקורס הימי הראשון של הפלמ"ח בשדות ים בפקודו של שמוליק טנקוס. עד היום זוכרים חבריו לקורס את עמידת הידיים והסלט-מורטלה המפורסם שלו על החוף, ואת אליפותו הבלתי מעורערת בתחרויות של מילוי בקבוקים בחול. וזוכרים גם את שירתו, את רוחו הטובה וחוש ההומור שלו שהמתיקו את התנאים הספרטניים בהם התנהל הקורס בחורף 1943 במחנה העלוב וסחוף החולות של קיבוץ שדות ים שזה עתה עלה על הקרקע בקיסריה.

לאחר הקורס חוזרים החניכים לפלוגותיהם היבשתיות אך תקופה קצרה לאחר מכן מצטרף מנחם דרך קבע למחלקה הימית, ולפי העיקרון הפלמחאי של עבודה ואימונים מוצאים עצמם חברי המחלקה עומסים ארגזי תפוזים עם חברי קיבוצים אחרים בעבודות סוורות בנמל חיפה. מידי פעם נקרא מנחם להדרכה בקורסים הימיים בשדות-ים, עד שסוף סוף מתגשם חלומו והוא עולה לתקופת שפשוף ימי על אוניית המשא העתיקה "עמוס" עם עוד כמה מחברי המחלקה הימית. ספינה נוסנה זו, המוסקת בפחם, שחרשה את דרכה האיטית בין נמלי האגן המזרחי של הים התיכון, הייתה בית אולפנא קשוח וטוב לראשוני הפלי"ם. החום, חדר הדוודים הלוהט, תנאי המגורים, והאוכל הגרוע והזוהמה, היו חלק בלתי נפרד ממסכת החישול. לחבריו לצוות זכור 'מסדר הפשפשים' שיזם מנחם, כאשר הגיעו פשפשים עד נפש. וכשחזר לילה אחד רב החובל אל האונייה בנמל בירות בלוויית חברתו המקומית, נדהם לראות את כל הצוות ישן על שורת מזרונים שהוצאו מהאוניה וסודרו הפגנתית לאורך הרציף.

ב-1945 משלים מנחם את השכלתו הימית בקורס החובלים של הפלי"ם שנמשך כ-7 חודשים בביה"ס הימי שליד הטכניון בחיפה. היה זה קורס מחתרתי, תפור במיוחד עבור מפקדי ספינות המעפילים וכלל קוקטייל דחוס של למודי ימאות מתקדמת, נביגציה אסטרונומית, מקצועות יסוד והכרת נמלים ומעגנים של אירופה הדרומית מהם עתידות היו לצאת אוניות המעפילים.

'הקורסנטים' מתגוררים במחנה אוהלים ביגור ונוסעים יום יום לחיפה. ההקצבה היומית לכלכלה היא זעומה והחברה מסתפקים בארוחת צהריים של מרק ירקות סמיך במחיר 18 פרוטות במטבח הפועלים בהדר הכרמל. מנחם מצטיין בלימודים אך מצטיין לא פחות בחיקוי המורים, ומשרה אוירה חברית ועליזה על התלמידים והמורים כאחד.

ולבסוף מגיע הרגע הגדול. באוקטובר 1946 הוא מתמנה למפקד על אוניית המעפילים "ברכה פולד" עם שלום דוליצקי ועם האלחוטאי חיימק'ה גולדיס ז"ל, ומשיטה בטוחות על 806 מעפיליה ארצה. האוניה נתפשת ע"י צי הציד הבריטי ומעפיליה מגורשים לקפריסין.

באפריל 1947 שוב מוביל מנחם אוניית מעפילים ארצה – הפעם זאת הספינה "שאר ישוב" עם חבריו לפלי"ם איציק לנדאור 'הגיבור', דודלה, והאלחוטאי עבד. על סיפון "שאר ישוב" 768 מעפילים: זקנים, נשים, גברים וילדים. עם כניסת הספינה למים הטריטוריאליים, מזנקות אליה שש משחתות של הצי הבריטי. שתיים נצמדות אליה משני עבריה וקבוצות השתלטות נוחות על הסיפון כשהן חמושות בסכינים, אלות עם גולות עופרת, פצצות גז מדמיע והמלחים חבושים בקובעי פלדה ועונדים מסכות גז ומגינים. בין הגשר והמחסנים ניתש קרב לא שקול, כשהמעפילים בפיקוד הפלי"מניקים ממטירים על הפולשים קופסאות קונסרבטים, ברגים ותפוחי אדמה. בכניסה לגשר הפיקוד נתלה מנחם על המשקוף וברגליו החסונות הוא בועט ומפיל מלחים בריטים המנסים להשתלט על חדר ההגה בזה אחר זה. לבסוף הוא מוכרע ארצה בברד של מכות מאלות ובעיטות. הבריטים מצליחים לשלשל רימוני גז מדמיע אל תוך אחד המחסנים שבבטנם מסתתרים מאות מעפילים. משתררת אנדרלמוסיה, והעולים פורצים אל הסיפון לשאוף אוויר. בזאת מסתיימת המערכה והאונייה נגררת לנמל חיפה כדי להעביר את המעפילים לאוניות הגירוש העתידות להעבירם למחנות בקפריסין.

המלווים מתחבאים במיכל מים חסר אוויר בבטן האונייה ולכשהיא ננטשת מנוסעיה ולוכדיה הם מוברחים בסתר מהנמל על ידי אנשי ההגנה.

מנחם, חבול ופגוע, כשחבורות מכסות את כל גופו, מתגנב למרפאת קופת חולים באביחיל שם הוא מקבל טיפול ראשוני, ומשם הוא מגיע אל אמו הנחרדת לצורתו – להסתתר ולמנוחה.

בתחילת 1947 נושא מנחם את חברתו אביגיל ומקים אתה בית בישראל. הזוג הראשון בפלי"ם זוכרים החברים – גיה ומנחם.

עם קום המדינה מוצא עצמו מנחם במסלול הטבעי ביותר, בין מקימיו ובניו של חיל הים הישראלי. גרוטאות אוניות המעפילים נשלפות מבית העלמין של צי הצללים על יד שובר הגלים של נמל חיפה. הן נצבעות באפור, ניתנים להן שמות חדשים, מוצבים עליהם כלי נשק קלים ומגוחכים, ומכנים אותן אוניות המלחמה של הצי העברי. מנחם עובר שורה של תפקידים בים ובחוף. הפיקוד הראשון שלו בחיל הים הוא ספינת משמר מהירה במסגרת 'השייטת הקטנה'. ביולי 1949 הוא מתמנה מפקד אוניית המלחמה פ-39, אוניית פלישה במקור, שהגיעה ארצה בספטמבר 1947 כאוניית המעפילים "אף על פי כן" כשעל סיפונה 438 פליטים. בסוף אותה שנה הוא מקבל פיקוד על ש-45, הלא הוא התג האפור, אוניית גרר חזקה בנויה מעץ שנועדה למשימות מורכבות בחיל.

ב-1953 הוא מקבל פיקוד על ק/32 אוניית חיל הים "מזנק", פריגטה קנדית מדגם "ריבר" שעסקה בליווי שיירות באוקיאנוס האטלנטי במלחמת העולם השנייה. באונייה זו ניתן למנחם המנוף האמיתי לכישוריו ולכישרונותיו הטבעיים. זו אוניית מלחמה אמיתית שתותחיה בני השבעים וחמישה מ"מ הם תותחים ימיים ולה מערכת בקרת אש. מנחם צולל בהנאה לתפקידו החדש. הוא מלא יזמות וממלא מחברות בהוראות שגרה, בפקודות קבע לקציני משמרת, בהנחיות להתנהגות במצבי חרום, בהוראות מקצועיות לתפעול מערכות הימאות והנשק, ובפקודות קבע ללחימה בנזקים. בפיקודו מפליגה "מזנק" במרחבי הים התיכון לסדרות אימונים מרוכזות ומבקרת בנמלים ידידותיים.

לעולם אין האונייה מפליגה להנאתה בניחותא ממקום למקום. כל דקה מנוצלת לאימונים, לשפשוף לתרגול נזקים בתנאים מציאותיים ככל האפשר, כשמנחם שולף מתוך "בנק הנזקים" הצפות מדורים, התפוצצויות דוודים, שריפות ועשן, ומתרגל את הצוות בהשתלטות עליהם. עקרון הדוגמא האישית היה נר לרגליו תמיד. כל תרגיל קשה הקורא למאמץ גופני מיוחד או העזה היה מדגים ראשון לפני קציניו ומלחיו. כשתורגלה לראשונה בצי העברת אדם מאונייה לאונייה בחבל תוך כדי שיעור מהירה של האוניות זו לצד זו, תרגיל קשה ומדויק המחייב ימאות טובה, ערנות רבה ודיוק מוחלט בשמירה על קורס ומהירות, היה זה כמובן מנחם עצמו, מפקדה של "מזנק", שערב בחבל מ"מזנק" אל אחותה "מבטח", כשהוא תלוי בין שמים וארץ בין שתי האוניות הדוהרות.

מנחם המורה, המדריך והמפקד מעולם לא חדל מללמוד. הוא נבר בספרים, בדו"חות מקצועיים, השלים את השכלתו ללא הרף וחתר תמיד לשלמות ולהישגים חדשים.

את אהבת והערצת פיקודיו קנה מנחם לא בתוקף השררה. הוא אהב אותם וחנוך אותם. הוא טיפל בהם במסירות של אב אוהב אך גם לא חסך מהם את שבתו. היד הקשה והדורשת של המפקד לא עמדה מעולם בסתירה למנחם האיש הצוחק, השר ומנגן באקורדיון לפיקודיו בערבי השבת החגיגיים בלב ים, או המעלים עין ממתחה ותעלול שאינם עולים בדיוק בקנה אחד עם ספר התקנות, אבל התורמים לרוח הצוות ולגיבושו.

ב-1954 התמנה מנחם מפקד שייטת 1, שייטת הפריגטות והמשיך לתרגל את תורת הלחימה ולהכשיר מפקדי אוניות חדשים.

בסתיו 1955 נשלח מנחם לאנגליה כמפקדה של המשחתת "אילת" שנרכשה מהצי הבריטי יחד עם אחותה "יפו" ושתי האוניות הוכנסו לשיפוץ במספנות בליברפול. למנחם היה זה אתגר חדש ושיא חדש בימאות ובשליטה על מערכת נשק רבת עוצמה שיש לכבוש.

כשהיינו יושבים על תלוליות החול ליד סכנת הסירות של הפלי"ם בשדות ים, כשכל הצי הסתכם בשלוש סירות המפרש הישנות – "תרצה", "רבקה" ו"דב" ומספר פלוקות – דוגיות ערביות – היינו מביטים בערגה אל האופק בנגוהות אחרונים של שקיעה וצופים במשחתת בריטית חולפת, אחת מהציידות של אוניות המעפילים, היינו מפטירים אז בשקט-אולי, אולי תהייה לנו פעם מדינה ויהיה לנו צי ויהיו לנו משחתות כאלו...

והנה קם החזון והיה למציאות. השליטה במערכת המונעת ע"י 40,000 כוחות סוס, היורקת אש מארבעה לועות תותחים של 4.5 אינטש, המטילה לים טורפדות קטלניים והמשלחת צרורות אש ארוכים אל מטוסים הצוללים אליה, הייתה עבורנו חוויה משכרת.

שבעה החודשים באנגליה שחלקם העיקרי במספנות הליברפוליות האפורות, באוניות ללא חשמל וקטור באחד החורפים הקשים שידעה בריטניה במאה הזאת, ויתרם בניסויים בים האירי הקשה ובאימוני הבנות וגיבוש בדבונפורט שלחוף התעלה האנגלית – היו לנו רצף של אתגרים וחוויות לא נשכחות. מנחם התבשם מניחוח האתגרים החדשים והיה שרוי בהתרוממות רוח של הישגים וכיבושים. ככל שהיה קשה יותר כך נהנה יותר. לתמרן את המשחתת בפיתולי נהר ה"תמר" בדבונפורט נגד זרם של 6 קשרים, להכניס את האונייה בערפל סמיך דרך מצופי הסימון של תעלת הנוט במים הרדודים והבוגדניים של ה"סאונד", להיאבק בהפרשי גאות ושפל ולכבוש את השיאים במבצעי ימאות מסובכים – כל אלה רוממו את רוחו. אותה תקופה נרקמה בינינו ידידות אמת עמוקה וחזקה שעמדה לימים במשברים ומבחנים ויכלה להם.

המשחתות הגיעו ארצה בקיץ 1956 לאחר שאספו בדרכן את הרמטכ"ל דאז, משה דיין, שעלה על סיפונה של "יפו" בקטניה שבסיציליה.

ובטרם נמוגו צלילי תזמורת צה"ל בטקס הממלכתי של קבלת הפנים למשחתות בנמל חיפה, מצאו עצמן שתי האוניות מהוות את עוצמת השטח העיקריות של חיל הים במערכת סיני. לאחר רצף של פעולות פטרול, אבטחת שיט והפגזת ריכוזי אויב ברצועת עזה, יירטו "יפו" ו"אילת" את אוניית הצי המצרי "אברהים אל אוול" לאחר שזו הפגיזה את חיפה, נמלטה אל הים הפתוח בניסיון לחזור לבסיסה. בקרב הימי הוכרעה אוניית האויב, נכנעה ונלקחה בשבי כאשר צוות השתלטות בפיקודו של צ'יטה [אברהם בוצר], סגנו של מנחם, עלה אל האונייה המובסת, השתלט עליה והאונייה נגררה אחר כבוד לחיפה. בקרב זה ניהל מנחם את אונייתו ואת האש בשקט, תוך קריאה צלולה של מהלכי הקרב והישרה אווירה של ביטחון באונייה.

בשנת 1957 מתמנה מנחם כראש ענף אימונים והדרכה במפקדת חיל הים תוך הערכה נכונה של המפקדה שאין מנחם המסוגל לסכם, לרכז, לכתוב ולהעביר את ניסיון הימאות ותורת הקרב אל הדורות הבאים בחיל הים. לאחר שנתיים בתפקיד זה ובתפקידי מטה נוספים, ולאחר השתתפות ב'קורס המתקדם' שהיה הגירסה החיל-ימית של הפו"ם, מתמנה מנחם מפקד זירת ים סוף – מתפקידי הפיקוד הגבוהים ביותר בחיל. ממפקדתו באילת מקים מנחם מערכת התראה וכוונות חדה ומשומנת וכוח ימי יעיל ומהיר תנועה המסוגל לענות על בעיות ביטחון השיט המסובכות במפרץ אילת. גם כאן, כמיטב המסורת, נוצרת בפיקודו זה אווירת ידידות ומסירות, אווירה של אחוות לוחמים וגאווה היחידה. רישומו של האיש ומשפחתו החמה נחרט גם בחיי עיר הגבול הקטנה, ובסיס חיל הים שבה על פעילותיו, קציניו וחייליו הופכים בהשראתו של מנחם חלק חי ונושם בחיי החברה של העיר. ידידות חזקה נרקמת בין משפחת כהן לבין קבוצת אזרחי העיר שעבותותיה איתנים גם עשרות שנים לאחר שמנחם מסיים את תפקידו זה וחוזר לצפון. אחת הפרשות המעניינות בחייו של מנחם קשורה לתקופה זו של שירותו באילת. שתי פריגטות חיל הים, "משגב" ו"מבטח", אשר דהרו והקיפו את אפריקה במערכת סיני על מנת לתגבר את כוחותינו הימיים בזירת ים-סוף, אחרו להגיע והמלחמה הסתיימה בטרם הגיעו אילתה. לאחר מספר שנות עמידה ללא שימוש באילת נמצא להם קונה – הצי הציילוני. מנחם נטל על עצמו את המשימה המורכבת לחדש את עלומיהן של האוניות המושבתות, לאמן את צוותי הצי הציילוני בכל מערכות ההפעלה והנשק של האוניות ולהשיטן לקולומבו בירת ציילון. מבצע זה בצע מנחם בשלמות וביסודיות כדרכו והאוניות נמסרו לתעודתן שלמות וכשירות על צוותיהן המאומנים. חודשים מספר לאחר מכן הודח מפקד הצי הציילוני כאשר נתפש בשימוש בפריגטות אלו להברחת סמים מהודו לציילון.

לאחר שלוש שנים בזירת ים סוף, ב-1962, מגיע מנחם לפיקוד הימי הבכיר ביותר בחיל הים – פיקוד על שיטת המשחתות. בתפקיד זה הוא עושה שלוש שנים נוספות ומביא את צי המשחתות לפסגת רמתו המקצועית והמבצעית כאשר הוא מותיר בסיום תפקידו זה צרור של פקודות קבע, הוראות לחימה ודפי הסבר למפקדים בתחום המנהיגות, אשר היוו חומר יסוד בחייל שנים רבות.

ב-1965 סיים מנחם את שירותו הפעיל בחיל הים כאשר הוא חש שמיצה את מכלול התפקידים הבכירים ביותר בפיקוד ואילו תפקידי מטה וניהול לא קסמו לו מעולם. ושוב כפי שניתן היה לצפות, בחר האיש באורח חיים שהים מהווה בו המרכיב העיקרי אך מותיר לו פנאי לעסוק במכלול חובבנותיו ואהבותיו הפרטיות שנדחו תמיד מפני התפקיד. מנחם משלים הכשרתו כרב חובל בצי הסוחר, ועובד לסרוגין כמפקח ימי וכרב חובל בחברות הספנות השונות. הוא חורש את שבעת הימים לאורך ולרוחב באוניות כימיקליים, אוניות צובר, מיכליות ואוניות משא. בתקופה זו הוא מפצה את משפחתו על העדרויותיו הממושכות בימי שירותו בחיל הים. לחלק מההפלגות הארוכות מצטרפת אליו המשפחה כולה או אביגיל ללא הילדים.

את ההפוגות בין ההפלגות הוא מבלה בבית, מאזין למוסיקה, מנגן, בונה רהיטים, ועוזר לילדיו להקים את קיני משפחותיהם הצעירות. עם ידידיו אברהמלה ועופרה מבלה שעות ארוכות בנגינת יצירות נדירות שנכתבו למנדולינה, ובשנים האחרונות הוא מתמסר ללימוד הנגינה בצ'לו.

מתוך שגרה מגוונת ומספקת זו נקרא מנחם מידי פעם לעוד משימה לאומית מיוחדת הקוראת למיומנות, נאמנות או הסתכנות מיוחדת. מוטלות עליו מידי פעם הפלגות מורכבות בנתיבי שייט רגישים, באוניות הנושאות רכש מיוחד וחיוני לישראל. אין ספק שגולת הכותרת במשימותיו אלו הייתה פרשת ה"דולפין", אוניית פתיון שהוכנה בנמל מסאוה שבחבש, שהייתה אמורה לנסות לפרוץ את ההסגר הימי על מיצרי תיראן לאחר שעבד אל נאצר השתלט על שארם אל שייך, וגירש משם את כוחות האו"ם ערב מלחמת ששת הימים. המתנדבים למשימה זו ידעו היטב את הצפוי להם, אם מפגזי תותחי החוף המוצבים במיצרים ואם מידי מעניהם המצריים אם יפלו בשבי, כפי שנהגו בשבויי אוניית המבחן "בת גלים", שניסתה לעבור בתעלת סואץ מספר שנים קודם לכן. ההמתנה מורטת העצבים בנמל מסאוה הייתה מבחן קשה לצוות, ושוב התגלה מנחם המנהיג, החבר והמפקד, שהשרה ביטחון ונסך אומץ בחבריו למשימה. לשמחת כולם בוטלה המשימה עם כיבוש סיני ע"י כוחותינו, ו"דולפין" עברה במיצרים כשחיילי צה"ל מנופפים לה לשלום משארם הכבושה ע"י כוחותינו.

ב- 1969 הסתער מנחם על האתגר הממוסד האחרון, כאשר נעתר לבקשתי להתמנות למנהל מחלקת מבצעים ימיים והידרוגרפיה במכון הלאומי לאוקיאנוגרפיה. ביסודיות האופיינית לו כבש מנחם שטחים חדשים בתחומי הגיאודטיקה והמיפוי הימי. ניסיונו כרב- חובל הובא לשימוש מלא בתכנון מבצעי המחקר של ספינות החברה לחקר הימים. כשש שנים עשה מנחם בתפקידו זה עד שהים קרא לו שוב להפליג במרחביו. בשנים האחרונות נפגשנו מידי פעם בערבי נגינה ושירה ובאירועים משפחתיים של ידידנו המשותפים. גם כשאובחנה אצלו המחלה שהכריעתו, ובמהלך הטיפולים הקשים, לא חסרה מזווית פיו בת הצחוק, ולא נעלם מעינו ברק ההומור והמשובה. כמו פילם רגיש היה נכון בכל רגע להגיב כברק על ביטוי עסיסי בעברית או באידיש שאותה אהב וכיבד, או לעוות את פרצופו עשיר ההבעות בכישרון חיקוי ומשחק נדיר.

מנחם מת זקוף. חרף מכאוביו, שלא הרפו ממנו בשבועות האחרונים לחייו, הישיר מבטו המפוכח אל גורלו וכל אשר בקש היה לשמור על צלם אלוהים ולהיפרד בכבוד.

איש רב גוונים וברוך כישרונות, חכם, אוהב אדם ואהוב על הכל היה מנחם בחייו. חזק ונאצל היה בלכתו.

נמסר על ידי אביגיל כהן